

Profilowanie bezrobotnych niezgodne z Konstytucją

14 czerwca 2018

Trybunał Konstytucyjny uznał w ubiegłym tygodniu część przepisów dotyczących profilowania bezrobotnych za niezgodne z Konstytucją. Dlatego w ciągu najbliższych 12 miesięcy dojdzie do zmian. Jednak najważniejsze pytania, jak choćby o możliwość uzależnienia pomocy państwa od decyzji algorytmu, pozostają otwarte.

Wszystkie osoby zarejestrowane jako bezrobotne dzielone są na trzy grupy (tzw. profile) różniące się stopniem gotowości do podjęcia pracy i rodzajem pomocy, jaką otrzymają z urzędu pracy. Podział odbywa się na podstawie specjalnego algorytmu: w trakcie rozmowy z urzędnikiem wypowiedzi bezrobotnego dopasowywane są do specjalnego klucza i punktowane, żeby ostatecznie stać się podstawą do przyznania bezrobotnemu określonego profilu. Dzięki naszemu zwycięstwu przed sądem algorytm (lista pytań i dostępnych odpowiedzi wraz z punktacją) jest jawny – można znaleźć go na naszej stronie.

Profilowanie bezrobotnych budzi jednak szereg wątpliwości – opisaliśmy je w raporcie *Profiling the unemployed in Poland: social and political implications of algorithmic decision making*. Po pierwsze, problemem jest brak przejrzystości: dokładne kryteria ustalenia profilu zawarte są w wytycznych (z zasady dostępnych tylko urzędnikom), które mogą się w każdej chwili zmienić. Nie wszyscy bezrobotni mają też dostęp do algorytmu profilowania, na podstawie którego system wylicza profil. Po drugie, profilowanie bazuje na założeniu, że maszyna wie lepiej od człowieka i podejmie obiektywną decyzję. Jednak system kategoryzowania ludzi oparty jest na uproszczeniach, które nie uwzględniają wielu złożonych sytuacji życiowych. Twórcy nowego mechanizmu argumentowali, że samo profilowanie ma jedynie pomagać w określeniu rodzaju

pomocy dla osoby bezrobotnej, jednak z naszych badań wynika, że tylko w 0,58% sytuacji urzędnicy zdecydowali się na zmianę wygenerowanego przez system profilu. Po trzecie, profilowanie skonstruowane jest w wadliwy sposób: bezrobotny nie ma możliwości odwołania od ustalonego profilu pomocy, a zakres danych wykorzystywanych w procedurze nie wynika wprost z ustawy (czego wymaga Konstytucja).

Fundacja Panoptikon konsekwentnie krytykowała przepisy dotyczące profilowania bezrobotnych, m.in. namawiała Rzecznika Praw Obywatelskich do ich zakwestionowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. I tak się właśnie stało. Rzecznik w swoim wniosku zarzucił przepisom niezgodność z Konstytucją ze względu na brak możliwości odwołania od przyznania profilu i to, że zakres danych wykorzystywanych w profilowaniu nie wynika z ustawy. Trybunał nie uwzględnił pierwszego zarzutu i stwierdził, że ustalenie profilu pomocy dla bezrobotnego nie jest odrębną „sprawą”, a tylko w takich sytuacjach ustawa zasadnicza przyznaje każdemu z nas prawo do odwołania. Trybunał podzielił natomiast drugi zarzut. Jego zdaniem przepisy naruszają wymóg ustawowej regulacji zasad i trybu zbierania informacji o jednostkach – dlatego przestaną obowiązywać 12 miesięcy od opublikowania wyroku.

Decyzja Trybunału jest zachowawcza i omija najważniejsze problemy związane z profilowaniem. Ma jednak fundamentalną zaletę: utrata mocy obowiązującej części przepisów wymusza na rządzie podjęcie prac legislacyjnych. Być może będzie to szansa na realizację deklaracji kierownictwa Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które już ponad dwa lata temu zapowiadało zmiany w profilowaniu ze względu na jego nadmierną biurokratyczność.

Autorstwo: Wojciech Klicki

Źródło: [Panoptikon.org](https://panoptikon.org)